

Novinari u Bosni i Hercegovini (ne)veruju sindikatima

Rad na crno, vijesti i toalet papir

Mada pouzdani podaci o tome ne postoje, sindikalni aktivisti su saglasni u ocjeni da su novinari najslabije sindikalizovana profesija u BiH. U većini redakcija i medijskih kuća sindikalne organizacije ne postoje, a i tamo gdje ih ima, nerijetko su pod uticajem menadžmenta ili političkih centara moći. Istovremeno, granski sindikati i sindikalni savezi u BiH, koji bi trebalo da okupljaju medijske profesionalce, fragmentirani su i podijeljeni, što dodatno otupljuje oštricu sindikalne borbe.

Zašto su novinari, čak i oni koji hrabro otvaraju najkontroverznije društvene teme, poput organizovanog kriminala i korupcije, nespremni da se bore za sebe i dostojanstven rad u svojoj profesiji?

Mariana Šarčević, bivša predsjednica Sindikata medija i grafičara RS, kaže da novinari često nisu svjesni da su, u radno – pravnom smislu, radnici kao i svi drugi, i da se samo udruženi u sindikat mogu uspješno boriti za svoja radnička prava.

-Drugi problem je nedovoljno znanja o sindikatu, a treći ekonomska situacija u cijelom društvu, koja kod svih radnika izaziva strah od gubitka posla, pa mnogi, po principu daj šta daš, pristaju na uslove koje nameću poslodavci – kaže Mariana Šarčević.

Ipak, posle dugogodišnje novinarske karijere i sindikalne borbe, i Mariana je krenula stopama mnogih svojih kolega: napustila je profesiju i zaposlila se u jednom državnoj instituciji.

Na poziciji predsjednika Sindikata medija i grafičara RS, nasledio ju je **Nikola Šobat**, zaposlen je u Zavodu za udžbenike RS. Čim je preuzeo dužnost ukazao je na nizak nivo sindikalnog organizovanja u medijima, te obećao da će rešavanje tog problema biti prioritet u njegovom radu.

-Moramo među novinarima probuditi svijest da je sindikalno organizovanje i potpisivanje granskog ugovora najefikasniji način u zaštiti radničkih prava – kaže Šobat. Priznaje, međutim, da i kod kolektivnog pregovaranja u ovoj oblasti ima ozbiljnih problema.

- Mi treba da pregovaramo sa udruženjem poslodavaca, koje okuplja vrlo širok spektar djelatnosti, od medija do štamparija i proizvođača papira. Jasno je da radnici koji proizvode

toalet papir i oni koji proizvode televizijske vijesti nisu u istoj poziciji i nemaju iste interese – kaže Šobot.

Kad su u pitanju radnička prava, jedna od najbitnijih razlika između proizvođača papira i proizvođača vijesti, jeste rad na crno. U fabrikama nezamisliv, rad na crno je u medijima BiH godinama gorući problem. Bez ikakvog statusa, ili sa ponižavajućim i krajnje nesigurnim ugovorima, koji se i potpisuju, u nekim slučajevima i na mjesec dana, mnogi novinari i medijski profesionalci u BiH, rade i po deset godina. Pream nekim procjenama, čak 40 odsto medijskih radnika je u ovakvoj poziciji, na koju sindikati nemaju odgovor.

-Žao mi je, ali ti radnici za nas ne postoje. Oni formalno pravno i nisu radnici i moraju svoja prava tražiti na drugi način – kaže Nikola Šobot.

Ipak, Sindikat medija i grafičara RS godinama se pokušavao izboriti sa ovim problemom, iza kojeg, kako se osnovano sumnja, stoji prećutni „pakt o nenapadanju“ između vlasnika medija i kontrolnih organa. Sindikalci su ukazivali predstavnicima Vlade RS i Inspektorata RS da „promijene način rada“, jer je rad na crno u medijima javno vidljiv.

-Govorili smo im, ne morate izlaziti na teren, samo pratite potpise autora u medijima, pa provjerite da li su ti ljudi zaposleni, prijavljeni i plaćeni za svoj rad. Pratite portale i zapitajte se kako je moguće da portal, koji ima samo jednog zaposlenog, emituje vijesti 24 sata na dan, čak i nedeljom i praznicima – kaže Mariana Šarčević.

Ovi su apeli ostali bez odgovora, ali mnogi drugi primjeri, pogotovo iz lokalnih medija, u kojima je sindikalno orgnizovanje i danas pravilo, a ne izuzetak, pokazuju da borba nije uazludna.

Tako su zaposleni u Radio Prnjavoru, nakon štrajka dobili zaostale plate i izorili se za redovnu isplatu plata i doprinosa. Slična je situacija bila i u lokalnom radiju Srbac, koji je 2014. godine, nakon četiri decenije postojanja, bio pred gašenjem. Samo žestoka sindikalna borba spasila je i radnike Dnevnih novina PRESS RS, da nakon gašenja ovog medija ne ostanu bez zarađenih plata.

-Tokom posljednje dvije godine postojanja ovog lista, brojni problemi koji su pratili rad, a odrazili bi se prvo na radnicima i platama da nije bilo sindikalaca, koji su svakodnevno pregovarali sa poslodavcima i pritiskali ih da ispunjavaju svoje obaveze. Poslodavci su se u prvi mah opirali i pokušavali da vrše pritisak na sindikalce, ali kada su shvatili da se 80 odsto radnika udružilo i da su složni, nisu imali izbora – kaže novinarka **Andrijana Pisarević**, koja je u tim turbulentnim vremenima bila predsjednica Sindikalne organizacije Pressa RS, a danas je potpresjednica Sindikata medija i grafičara RS. Iako je Press RS ugašen prošle godine,

prema radnicima su ostala minimalna dugovanja, a sindikat te radnike još uvijek zastupa na sudu u borbi za njihova prava i nadoknadu štete.

Poučena ovim iskustvom Andrijana Pisarević je jedna od najagilnijih zagovornica sindikalizovanja novinara, ali mnoge njene kolege ne vjeruju u snagu sindikalnog organizovanja.

Među skepticima je i **Benjamin Butković**, novinar i urednik Televizije Bosne i Hercegovine. -Ovako organiziran sindikat i sa ovakvim rukovodstvima treba samo maloj intetesnoj grupi u upravnim tijelima sindikata i poslodavcima.

Ne treba mi sindikat zbog zimmice i saopćenja kad me neko namlati na ulici. Treba mi sindikat koji će se boriti da budem dostojno plaćen za svoj rad, da imam zdravstveno i penziono osiguranje, da mi poslodavac osigura uvjete za pošten i odgovoran rad, sindikat koji nije sindikalne, a ne dnevnopolitičke bitke – kaže Butković.

Dejan Šajinović, novinar „Nezavisnih novina“, smatra da ova medijska kuća, kao javna kompanija, „ima pravo svoj stav o tome da li dozvoljava ili ne da se novinari te kuće sindikalno organizuju“.

-U praksi se pokazalo da su naše sindikalne organizacije, generalno, ne samo u medijima, u uskoj vezi sa politikom i da zakoni i propisi važe samo za javni sektor, dok su u privatnom sektoru radnici prepušteni dobroj volji poslodavca – kaže Šajinović.

Elvir Halilović, novinar Radio televizije Vogošća misli da je sindikalno udruživanje izuzetno važno, naročito u lokalnim medijima, ali je ipak, kao i velika većina njegovih kolega, istupio iz Sindikata grafičkih, izdavačkih i medijskih radnika BiH, čiji je član bio godinama. Razočarao se mnogo puta, a kap koja je , tvrdi, prelila čašu, bilo je pitanje novog Zakona o radu kada je lider ovog sindikata Amer Toskić, kako tvrdi, „otvoreno podržavao zaposlenike u javnim institucijama koji su protestovali zbog smanjenja toplog obroka sa 15 na osam KM po danu“, dok su radnici u lokalnim medijima, koji rade za inimalac „pušteni niz vodu“.

-Sviđa mi se koncept Udruženja BH novinari i nadam se da će se, paralelno sa udruženjem, pokrenuti i priča o novom „pravom“ sindikatu koji će imati sluha za sve medijske radnike i naći zajednički stav za dobrobit svih nas – kaže Halilović.

I mnogi drugi novinari iz Federacije BiH za stanje u sindikatima prozivaju Amera Toskića, dugogodišnjeg lidera Sindikata grafičkih, izdavačkih i medijskih radnika BiH. Za njegovog mandata ovaj sindikat je 2013. godine istupio iz Saveza samostalnih sindikata BiH, a tada je Toskić najavio da će „posvetiti maksimalnu pažnju borbi za pomoć novinarima koji su izloženi sve većim napadima“. Koliko je u tome uspio, i kakav je njegov odgovor na prozivke

novinara, koji ga terete i za enormno visoku platu, nismo uspjeli saznati, jer se Toskić danima nije javljao na telefon.

Dr Suljo Borovina, sociolog rada

Teška vemena za sindikate

- Ne samo na Balkanu i u BiH, nego u cijeloj Evropi, danas ne postoji ambijent za sindikalno djelovanje – kaže dr Suljo Borovina, sociolog rada i penzionisani profesor Fakulteta političkih nauka u Sarajevu. Dodaje da je još od osamdesetih godina prošlog vijeka polje djelovanja sindikata stalno sužavano, U eri neoliberalizma, utemeljenoj na, kako kaže Borovina „tržišnom fundamentalizmu“, sva moć je skoncentrisana u finansijskim korporacijama, a rad je marginalizovan.

- U BiH je na sceni surova i zakašnjela prvobitna akumulacija kapitala, u kojoj je sve dozvoljeno, a novi Zakoni o radu ne prepoznaju sindikat kao socijalnog partnera. U medijima dodatni problem je fragmentiranost. Ako uzmemo u obzir da ni na Univerzitetu u Sarajevu, dakle na javnom univerzitetu, nismo uspjeli da se sindikalno organizujemo, šta onda očekivati od novinara – zaključuje dr Borovina.

Sadržaj ovog teksta je isključiva odgovornost autora i Udruženja/udruge BH novinari i ni u kom slučaju ne predstavlja stanovišta Evropske Unije.

Biografija:

Milkica Milojević je diplomirala na Fakultetu političkih nauka u Beogradu 1987. Novinarstvom se bavi od 1988. Radila kao novinarka i urednica u više štampanih i elektronskih medija u BiH.

U svom radu obrađuje socijalne teme, radna prava, ljudska prava, uključujući rodnu ravnopravnost, prava djece, osoba sa invaliditetom, LGBT osoba i drugih marginalizovanih grupa.

Dobitnica novinarske nagrade „Srđan Aleksić“ za odgovorno izvještavanje o marginalizovanim društvenim grupama (2012.), specijalnog priznanja UNICEF u BiH za promociju prava dece u medijima (2017), te godišnje nagrade Parlamentarne skupštine BiH za doprins rodnoj ravnopravnosti (2014).

Od 2009. do 2016. Je bila predsjednica Udruženja/Udruge BH novinari.

Danas zaposlena u dnevnom novinama „EuroBLIC“ u Banjaluci.

